

## Велимир Илишевић

## ОТАЦ

С друге стране телефонске везе је било саопштавано да ми је управо умро отац. Слушао сам детаље умирања који ће послуже тога више пута бити поновљени, те задње тренутке једног живота из ког сам потекао и који од овог часа треба да наставим. Никад брже не уђеш у свијет зрелости него кад ти умре отац. Тог тренутка преузмеш нешто о чему ниси дотад размишљао и што се несвјесно и само од себе дешава и почне да те прати.

Док сам слушао о очевој смрти, као у неком шоку мирно сам и с невјероватним интересовањем и прецизношћу проматрао мали ручно израђен тепих пун мотива који су се некад користили, а који је стајао на комоди поред телефона. Као да сам у том преплитању тканине и разнобојних нити тражио пут за рјешење и схватање загонетке живота и смрти.

Четвртак, трећег новембра двије хиљаде пете у 22.10 часова остао је мојим очима осликан у том тепиху.

## МАЈКА (18. 8. 2010)

На крају је умрла и мајка.

Смрт није била изненадна и десила се у мом присуству.

А прије тога, сваки одлазак и поздрављање као да је био наговјештај, увод у њено умирање.

Настојао сам тад, а и она, не показивати тугу због расанка и већ сам обећавао следећи долазак и сусрет, као да ће вријеме стати и да га дотад уопште неће ни бити, и да је то све опет за само тај један и кратки час који, ето, само што није.

Погледао бих је још једном прије него би ауто одмакао од куће и у себи савладавао жељу да се вратим и да је још једном загрлим и пољубим. Нисам то радио, наставио бих даље борећи се са сузама и страхом да се видимо последњи пут.

И док сам одмицао, мислио сам о томе колико је тога остало недоречено и остављено за следећи пут, знајући већ да ће и тај следећи пут бити кратак и испресјечан, непотпун.

Кратко прије смрти рекла је како све брзо пролази, пукнула прстима да покаже ту брзину, и додала да је живот кратак и тако и прође, као обичан сан, видјећеш, сине...

Умрла је прије него што сам отишао. Тако је хтјела, знала је за мој страх при одласцима.

## ДАН И НОЋ

Мој почетак лежи у гробу мојих родитеља, а њихов наставак у мени је жив. Испод нападалог снијега – црна плоча мермера.

Изнад мермерне плоче – живот. Испод плоче у земљи – смрт. Они и ја, једини, троје. Мајка, отац и син.

Изнад плоче хладноћа, у земљи топлина.

Двије слике у овалу и ја у снијегу утиснутих стопала.

Пламен свијеће се уздиже димом у хладно небо.

Контраст овдашњег дана.

У ноћи нестанак струје, обриси дана завучени у насlage снијега. Нејасни покрети, наслућујем изглед и тијело таме. Пас одзвања и разбија мир дубине, ехо његових зуба удара у смрзнуту кору дрвета. Као мит, лајање се провлачи кроз ноћ.

У сивом небу расплетене косе, праменови скупљени у боју мрака, гране испружене као прсти над типкама клавира. На црном поклопцу инструмента златом, писаним косим словима, исписано – Козара. Чује се добро наштимован „Петроф” за почетнике, увод, главна тема, па починак.

Контраст овдашње ноћи.

## О ПСИМА

Ноћ. Пас је језиком гребао површину воде.

Све остало је била тишина шуме. Понекад би се грана обрушила пред дебло дрвета и прекинула тишину.

Утаживши жеђ, пас је слиједио зов далеких лавеза.

Пси пуштени с ланца одјекивали су овим брдима као пуцњи.

Овде је некад био обруч који је водио у смрт преко Саве. У обручу дјеца.

## ДАТУМИ РОЂЕЊА

Рат је попалио све књиге рођених, вјенчаних и оних умрлих.

Остало је уписано у сјећању да су дјеца из тог села углавном рођена 5. фебруара. Тако им је одређен хороскоп Водолије.

Пред мојим јединим живим претком стоји торта са бројем деведесет. По датуму који јој је уписан, моја тетка улази у десету деценију живота.

Осим болести које је током времена добијала, много тога је губила у животу.

Дјетињство је било рат, одрастање послеријатно сиромаштво, рад и живот у Њемачкој су јој били као нека свјетлост, да би старост наставила новим ратом, новим болестима и Алцхајмером. Негдје између тога је била сретна, све док није почела губити најближе.

Ако је у рату била спасена добром судбином, овај њен најтежи период спасила је Алцхајмерова болест.

Тако више није ни знала за смрт ћерке, браће, мужа.

Све те смрти ова чудна болест пренијела је у маглу сјећања. Иза њених очију у тој магли остало је и ратно дјетињство и бодљикава жица логора.

На овој фотографију су је двије преостале ћерке спремиле за рођендан. Једино што још може да носи њено мршаво тијело јесте дјечја мајица на којој пише *Stay humble*.

Другачије није ни живјела свој дуги живот него скромно. Скромно је, и не знајући, загазила у нову деценију.

## НЕКАД И САД

Зграде у *Mommensenstrasse*-у углавном се одликују шармом пријератног Берлина.

Кроз велике прозоре у великодушним пространим собама као да се и данас може видјети подијум разузданих двадесетих година прошлог вијека. Као да из зидова још увијек одзвања цез који прате гласови и гласно смијање љепотица с кратким, дјечачким фризурама. Понекад, неки мушки глас изговори нешто што изазива још јачи смијех судионика ове узбудљиве представе и све се онда опет прелије у ритам музике и плеса.

Кад се заврши и ова велика маскарада и у својим пијаним радостима сви напусте ове станове, једино ће музичари још знати да ће се у овом граду ускоро свирати нека друга музика.

Улица је равна и тротоар је поплочан великим каменим плочама. Угодно је корачати по углачаној површини прошлости и са сваким додиром стопала притисне се још једна прича овог града.

Баш ту под ђоновима ципела сусрећу се прошлост и садашњост. Тај углачани камен глачала су и стопала оних који су стајали у колони за губилиште.

Збијали су их у редове ревносни и одједном страшном пропагандом „освјештени” суграђани ударајући кундацима у звијезде пришивене на њиховим рукавима.

И само што се слегла прашина њихових тешких корака, на овим плочама су осванули кратери гелера и бомби ослободилаца.

Ти трагови свједоче о прошлости, а у протеклој ноћи бачена и разбијена пивска боца испртала је свој ожиљак на плочнику. Углачани камен, кратери и срча били су обасјани још једним новим даном у овој лијепој берлинској улици пуној историје и приче.

## ОТАЦ БЕЗ ОЦА

Дим цигарете је као пупчана врпца везивао мог оца за његово дјетињство.

Као да су кроз тај дим, онако лелујав и умотан у ваздух, из неког невидљивог складишта текла сјећања и догађаји и преко очеве руке у њега улазили. Онда их је он причао и свака нова цигарета била је нова прича.

Његова, која би онда постајала и моја.

Обронци нашег поријекла су били благи, прорезани налетима воде и уским путевима. Док не дође неки рат, мало се ту шта дешавало. Село упаковано у прошлост и дебеле крошње дрвећа, разбацане куће и око њих мала имања. Било је свега,

таман да се живи и опстане. За друго се није ни знало, нити је коме шта више и било потребно. Кад завеје снијег, свима је и тако било подједнако и добро и лоше.

Једног дана се опет десио рат.

Већ пред зору чули су се први пуцњи. Сава није далеко, а преко ње и долази све што је најгоре. Сви су за то знали. „Глуво било, не поновило се” и данас одјекује селом.

Завукла се ова молитва у влати сијена, у тишину рогова објешених на посивјелим храстовим даскама, тим ријечима клопара запрега по каменом путу и све то и данас хучи из тих шупљина, као једини ехо међу овим брдима.

Било је тад прољеће, те и те године...

Отац је отишао. Кроз дим цигарете који се равномјерно увија у ваздух теку сјећања. Видим како слова одозго пропадају кроз њега, тумбају се и слажу у причу која ће потећи из мог оца.

Очева леђа су остала као икона окачена пред очима дјетета. Штепови на капуту сваким кораком су постајали мрави који за собом остављају све тањи траг његовог живота – у тој црној линији. Мравља жалост нема краја, као да је вуку за собом, да је не би којим случајем нестало.

Та црна нит је тако одлазила с очевим леђима и нестала.

Кад су завршили сви збјегови и сви страхови се скупили у један, знало се да оца више нема.

У диму су заиграле слике његове погибије. Био је пробој обруча, извио се од силине ударца рафала и пао.

Могоа је још само накратко да види јутарњи облак никао из обронка брда. Иза тог превоја је залистало село и у том селу су била његова дјеца. Тако је остало у диму.

Тужан, мој отац је држао цигарету, а дим је стварао причу о оцу без оца.